№ 120. Київ. Неділя, 25 мая (7 липня), р. 1908. Ціна окремого № 4 коп. № 120.

РАДА

газета політична, економична і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Рокові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Київі!

Жертви по всій Росії дозволено збірати Полтавській Губернській Земській Управі.

86—14

Літній театр Купецького Саду.

Товариство Українських Артистів під орудою П. К. САКСАГАНСЬКОГО.

Сьогодня, 25-го мая,

1) „ПАЛИВОДА XVIII СТОЛІТТЯ“,

жарт у 4 д. Карпенка-Карого.

2) „Вечерниці“, муз. Ніщинського. Бере участь вся трупа. У понеділок, 26-го мая, „Ой не ходи Грицю, та на вечірниці“, драматична оперета у 5 д. Старицького. Початок о 9-ой г. в. м—193—23

ГРАМОФОНИ

Товарм од 15 карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофон-фонографи Пате і валки до них у великому виборі.

головне депо музичних струментів і нот

Г. І. ЦИНДРЖИШЕКА у Київі, Хрещатик, 58. Прейс-курант. безплатно. гд-7-51

ДРУКАРНЯ

ПЕРШОЇ КИЇВСЬКОЇ АРТІЛІ ДРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ

Київ, Трьохсвятительська № 5. Телефон № 1069.

Маючи величезний вибір найріжнородніших шрифтів, приймає друкарські роботи: часописі, журнали, книжки, справоздання, прейс-куранти, бланки, рахунки, конверти, ріжні візітові і шлюбні картки, плакати, таблиці, афіші, програми і таке инше. Всі замовлення виконуються чепурно, бездоганно і на призначений час.

Польсько-російська угода і її наслідки для українства.

Що „славянське братання“ в Петербурзі тісно звязане з ідеєю коаліції всіх ворогів українства в Росії і Австрії, доказом цього служить та кампанія, що, мов по даному гаслу, роспочалась проти українства по всіх майже націоналістичних російських і польських виданнях. Коли можна говорити про якусь польсько-російську згоду й взаємне порозуміння, то власне на цьому пункті боротьби з національно-демократичним українським рухом зійшлись в думках і поглядах представники польської й російської реакції й шовінізму. Зріст української національної свідомости в Галичині, широке росповсюдження в масах тамошньої людности ідеї рішучої боротьби з польсько-шляхетським режімом, яко головним тормозом на дорозі культурно-економічного розвитку українського народу,—наповнив таким страхом польську шляхту й буржуазію обох „дзельниц“ давньої Річи Посполітої, нагнав на них таку паніку, що зараз всі сили воїнствующої Полонії мобілізуються для боротьби з українським рухом. Відповідно до цього одміняється польська політика на сході. Попереду поляки завязують з москвофільством тісний союз, заснований, розуміється, не на бажанні, щоб Галичина стала московським закутком, а в надії, що москвофільство, протежироване польською властію, ослабить і знесилить українство; далі йдуть проби порозумітися з реакційною частиною російського громадянства; адже поляки добре розуміють, що Галичина є тільки передовим форпостом українства, сильним власне своєю моральною звязью з українським рухом в Росії. „Славянські дні“ дали до того слушну нагоду. Приїзд Глібовицького скріпив польсько-москвофільський союз санкцією з боку російського панславізму, а російська преса навіть „хрістіянсько-ідеалістичного“ напрямку як „Москов. Еженедѣльникъ“, гостинно одкрила ще раніще свої шпальти для інсінуацій проти українства польським націоналістам і їх російським прихвостням.

Яскравим зразком таких інсінуацій є статя краківського професора М. Здеховського, завзятого ворога українства, автора на стільки ж претенсійної як і дурної книжки „Псіхологія славян“ (там, між иншим, цей учений муж доводить, ніби поезія Шевченка не має жадного гуманітарного, виховуючого значіння!). Статя ця, писана з нагоди убивства Потоцького, являється повторенням недавнього доносу д. Погодіна на українство, як на „революційно-терористичний націоналізм“, однаково небезпечний як для польської культури і stanu posiadania, так і для російської держави. З огляду на цю небезпеку, д. Здеховський закликає росіян до згоди й зближення з поляками на грунті боротьби з „спільним“ ворогом—українством, випрохуючи для Польщі ціною запомоги москвофільству в Галичині—Холмщину й Сідлеччину. Статя ця характерна не тільки сліпою злобою до всього українського, але й навмисним перекручуванням фактів; наприклад д. Здеховський пише, буцім москвофіли провели на останніх виборах до сейму 18 своїх кандидатів проти 13 українців, тоді як справді пройшло 12 українців і 10 москвофілів. Також очевидною брехнею є й запевнення Здеховського, ніби українці в Галичині користуються повною рівноправністю з поляками. Ми не маємо зараз на меті зупинятись довше над цею статею, думаючи поговорити про неї більше другим разом, а зазначаємо її тільки, як сімптоматичний покажчик того, як ставиться до українства певна частина російських „поступовців“, даючи місце в свойому органі таким писанням, як оця статя д. Здеховського.

Але не тільки для польських націоналістів здається таким страшним і небезпечним українство. В однаковій мірі з поляками поділяють ці страхи й націоналісти російські. І для них українство являється страшною примарою, проти котрої слід єднатися навіть з таким непевним і нещирим спільником, як поляки. „Новое Время“, котре зараз трохи не найбільша з усіх петербурзьких газет, присвячує уваги й рекламує „Славянське братання“ й польсько-російську угоду на ґрунті панславізму, не дуже то довіряє полякам, і доказ їхньої нещирости й неконсеквентности в переслідуванні українства бачить навіть у виступі австрійського міністра Бінерта, котрий у відповідь москвофільським послам заявив у парламенті, що він не бачить російського населення в Галичині, окрім кількох тисяч роскольників—липованів. „І все це, гірко докоряє „Нов. Вр.“, сказано в супереч кільком промовам посла Маркова на російській мові в парламенті і в супереч тисячам петіцій од галицько-руських громад і віч з домаганням завести російську літературну мову до галицьких шкіл“. Вину за цю заяву „Нов. Вр.“ складає на польське коло у Відні і умовою російсько-польської згоди ставить, щоб поляки „рішуче зріклися од усякої піддержки сепаратистичних течій серед білорусів і особливо серед українців у Росії і в Галичині“.

Коли „Новое Время“ веде з поляками дипломатію, то наш домашній приятель з „Кіевлянина“ д. Т. Ф., не в силах стримати своєї радости з приводу союза поляків з москвофілами і поспішає з тріюмфом оповістити про „Крахъ украинской идеи въ Зарубежной Руси“. В польському натискові на українців він вбачає ні більше ні менше як „внутрішню нестійність українства і все більш розповсюджену нехіть славянського світа до українських сепаратистів“,—певно розуміючи під останнім союз західно-славянської націоналістичної буржуазії з польськими й російськими націоналістами.

Ітак ми бачимо, що проти українства насуваються з усіх кінців хмари: націоналістично-реакційні елементи російського й польського громадянства, підтримані західно-славянською й російською ліберальною буржуазією, складають коаліцію під маскою „всеславянської спілки“. Сполучаючись формально ніби для боротьби з германізмом, спілка ця головним чином звертається проти українського руху, котрий, як не без підстави заявляє „Нов. Время“, являється „головною перешкодою для польсько-російського зближення“. Коаліція ця грозить нам серйозною небезпекою. Розвязуючи цілком руки польському натискові на галицьку Україну, вона обіцяє цілий ряд перешкод нашому національному рухові в Росії. Ставитимуться всякі перепони націоналізації школи на Вкраїні, наші культурні заходи зазнаватимуть всіляких утисків, в пресі вестиметься постійна кампанія проти українства, яко проти руху, що ніби шкодить інтересам і держави, і славянства, і культури,—одним словом, буде використано весь запас „законних“ способів „ідейної“ боротьби, котру вже заповіли нам тутешні російські націоналісти з землячків. Нас жде довге і тяжке змагання, в котрому ми стоятимемо зовсім самітно, не маючи ніяких спільників; ми бачимо на прикладі Мілюкова, чого можна сподіватись од лібералів, а всі ліві ніколи не грішили надмірними сімпатіями до українського національного відродження, вважаючи його за буржуазно-націоналістичну вигадку. Українське громадянство мусить знайти в собі самому ту відпорну силу, котра потрібна, щоб оборонитись од усіх ворожих наскоків; воно повинне перейнятись почуттям національної солідарности, повинно розвинути широко внутрішню органічну роботу, щоб придбати той запас культурних засобів, без котрих неможлива ніяка політична боротьба. На першому плані мусить стати праця над розвитком громадської й національної свідомости в народніх масах і інтенсівна культурно-просвітна робота. Те, що вдасться нам завоювати в справі поширення національної свідомости в народніх масах і в кругах інтелігенції, не зломлять ніякі ворожі заходи. Інституції можна позакривати, часописі й видання заборонювати, але свідомости, яка глибоко вкорінилась в поняттях громадянства, не вдасться знищити ніяким утискам і заборонам: вона знайде в собі внутрішню силу перебути лихоліття і розвиватись в самих скрутних умовинах. Наша стара випробована зброя—живе народнє слово—зостається при нас, і тільки од нашої свідомости й енергії залежить, щоб ужити його в новій боротьбі за нашу духовну самобутність:

Вирядім ми слово до походу,
Не в степи куманські безконечні,
А в таємні глибини сердечні,
Де кують будущину народу.

Аче й наше слово розбудить приспане завзяття в народі і викрише з грудей той вогонь, котрий не вдасться загасити ніяким ворожим заходам!

Державна Дума.

(Засідання сімдесят шосте, 23 мая).

Засідання починається в 11 год. 16 хв. Головою—М. О. Хомяков.

Читається список біжучих справ. Ухвалено по докладах редакційної комісії сім дрібних законопроектів, які й передано Державній Раді.

Запитання про „Рюрика“.

З приводу незаконних вчинків морського міністерства при збудуванні крейсера „Рюрика“ докладує Крупенський.

Балашов (правий), зазначивши, що тільки рішуча потреба уникнути надалі лиха, примушує піднімати прилюдне питання про цю темну справу,—запитує: невже ж таки все минуле не зачепило морського відомства і не розворушило його самозадоволеного спокою? Нехай же представники відомства дадуть нам відповідь, або лишуть свої місця для більш здібних. (Оплески на всіх лавах). Росія вимагає призвіщ винуватців і сподівається від відомства правдивої відповіді (Оплески на всіх лавах).

Савич (октябр. з Харківщ.) зазначає, що статі Брута про те, що морське відомство—не окремі його члени—виказало чужинцям те, що повинно бути пихою нашої техніки і державною таємницею, здавались неможливими. Але обіцяні відомством пояснення не тільки не спростовали цих статей, а ще більш потвердили те, що писав Брут і чого не хочеться називати власним йменням.

Росказавши, як державну таємницю було передано чужинцям, промовець вимагає назвати тих, хто осоромив Росію (Оплески на всіх лавах). Шмідта, що продав непевні плани—вигнано з Думи, а тих, що дурно віддали певні плани—ніхто не зачіпає (Оплески всієї Думи).

Єфремов (мирнообновл. з Донщини) каже: Обуховський завод та замовлення „Рюрика“ розплющили очі навіть сліпим, які зрозуміли, що без широкої самодіяльности і справжнього самопорядкування, без дійсного конституційного ладу—спасення немає! (Оплески на лівих, шум на правих).

Дзюбінський (трудов. тоб. губ.) каже: поки з цієї кафедри лунатимуть голоси, що „в нас, слава Богу, парламент є“, або—„у нас, слава Богу, парламента немає“, ми до того часу завсігди будемо натикатись на подібні з'явища, аж поки у нас не буде відповідального перед народнім представництвом міністерства!.. (Шум з правих лав; звінок голови).

Промова товариша морського міністра Бострема.

Бострем: „Морський міністр доручив мені відповісти, що запитання стосується попереднього складу міністерства, теперешні ж чини за вчинки инших людей відповідати не можуть. Далі товариш міністра будує свою відповідь виключно на ґрунті формалізму, ніби читає канцелярське „отношеніе за №“, при чому вважає, що вчинки міністерства неможна визнавати незаконними (Шум на всіх лавах). Статі закона, в яких забороняється видавати військові таємниці иншим державам, стосуються тільки того часу, коли провадиться війна (Шум побільшується. Предсідатель звонить).

Взагалі, коли вчинки міністра й заслуговують догани, то він відповідає тільки перед верховним керманичом війська та флота (Шум ще збільшується).

Але, зважаючи на те, що члени Думи вважають вчинок міністерства мало не державною зрадою (голоси скрізь: „так так!“), міністерство висловлює свою думку, щоб пояснити приказ бувшого міністра. Далі товариш міністра оповідає про техничну частину справи і приходе до висновку, що, власне, нічого нового не було передано фірмі „Віккерс“, а все вона робила так, як і всі роблять.

Від себе особисто товариш міністра додає, що і без „Вікерса“ тайна була б відома всім державам, коли б вони захотіли про неї довідатись, бо зброя, що була на „Орлі“, дісталась японцям, і вони знають, як вона збудована.

Докладчик Крупенський просить призначити перерву, щоб обміркувати відомости, подані представником міністерства, бо вони стоять в очевидній суперечці з розумінням Думи. Треба обміркувати, чи й справді видача таємниць підчас миру не є уголовний злочин. Нам казали, що винуватих вже немає, бо вони вийшли, але ж відповідає міністерство, а не окремі особи. Нам повинні відповідати завжди, коли б не трапився подібний злочин, раз тільки в данному разі Дума визнає це злочином. (Довгі оплески на всіх лавах).

В 12 год. 35 хв. об'явлено перерву.

Засідання починається знову в 2 год. 10 хвилин.

Формули переходу.

Від імени союзу 17 окт., поміркованих-правих, націоналістів і правих Балашов пропонує таку формулу: „Вислухавши пояснення представника морського міністра, Державна Дума, не визнаючи можливим задовольнитися з них і сподіваючись від уряду найдетальнішого розслідування зазначених в запитанні неладів, і коли буде знайдено прикмети незаконних вчинків, притягнення винуватих до судової відповідальности, переходить до чергових справ“. (Оплески).

Колюбакін пояснює мотиви, з яких фракція к.-д. так само пристає до цієї формули. Дивуючись промові товариша міністра, промовець каже, що відповідальність міністерства перед монархом зовсім не увільняє його від того, щоб давати пояснення про свої вчинки, що викликають сумнів серед членів Думи. Народні представники повинні дбати, щоб трудова копійка справді витрачалась на справи державної оборони, а не на якісь инші справи, що нічого спільного з обороною держави не мають. (Оплески).

Булат (труд.) виголошує формулу перехода, запропоновану с.-д. та трудовиками; в ній він зазначе, що зловживання є наслідок сістеми і що їх можна уникнути виключно тільки тоді, коли буде міністерство, відповідальне перед народнім представництвом, обраним на підставі загального виборчого права.

Єфремов заявляє, що поступовці пристають до формули правих та центра. (Оплески).

Формулу правих та центра принято більшістю всіх проти трудовиків та соц.-демократів, формулу яких одкинуто.

Роспис морського міністерства.

Докладує Звегінцев. Пояснивши зроблені в росписові одміни, він каже, що комісія пропонує зменшити роспис всього на 13.112.130 карб, з яких грошей 9 милійонів припадає на потреби будування кораблів. Далі промовець зазначає, що весь лад відомства ні до чого не здатний: програми певної немає; організовано відомство на ґрунті канцелярщини; хазяйський бік справи неможливий; ніякої відповідальности немає; будування флоту безсістемне. Поруч з цим моря не обслідовані з бойового боку, порти не готові, способів вживання кораблів на війні не з'ясовано.

Далі промовець малює сумну картину минулої війни. „Коли ми маємо не тільки сухопутні, але й водяні границі,—каже промовець, — то було б безумієм не мати на цих границях відповідної оборони“. Це—питання першорядної ваги. Флот нам конче потрібний, але, уявляючи з себе один бік державної оборони, морська сила не може й неповинна сахатись инших боків. Діяльність сухопутньої й морської оборони повинна об'єднуватись радою державної оборони. Ця рада повинна бути відповідальною (голоси „браво!“), а тому її організація і головування повинні належати таким особам, що будуть відповідальними як особисто, так і по своєму становищу. (Гучні оплески, голоси: „браво“. Дзвінок предсідателя).

У нас і досі—каже далі докладчик,—немає закона про флот. Такий закон, очевидно, можна скласти тільки після детального розслідування морського відомства. А для того повинно призначити ревізію, яка була б позавідомственною, а всього краще—сенаторською. (Оплески).

Крупенський каже: „Нам потрібні

не ті реформи, про які балакали представники морського відомства, а реформи рішучі, які б мали спроможність відмінити зло в самому корні, зло, що довело Росію до Цусіми. (Оплески). Нам потрібно заснування такої відповідальної й об'єднаної ради державної оборони, яка б могла дати нам відповідь з цієї трибуни. Без цього нам слід сподіватися нової Цусіми. Але, звісно, морському міністерству приємніше бути невідповідальним, ніж відповідальним. (Оплески, голоси: „браво!").

Коли ви гадаєте, що причиною небувалого нашого розгрому були наші моряки та славні морські офицери, то ви дуже помиляєтесь. Вся провина, вся відповідальність лежить на вищих властях та на вищій адміністрації міністерства.

Вечірнє засідання.

Вечірнє засідання розпочинається біля 9 годин увечері.

Предсідателює кн. Волконський.

Гр. Урусов і Федоров говорять за те, що треба будувати флот.

Покровський, зазначивши, що в морському відомстві відбивається вся наша урядова сістема, і наслідком старого порядку та насильства й явилась Цусіма. Вона розбуркала російське суспільство, і воно зрозуміло, що спасти Росію може повне перебудування. На жаль у велетня-народа було з'язано руки й ноги й вистачило сили тільки на один порив, на коротку боротьбу. Старий порядок, маючи під собою залізні опори і зовнішню оборону, задушив молоду Росію. Що ж зробила Дума для кріпака-селянина, для голодного пролетаріяту?.. Нічого! То як же думська більшість ще насмілюється закликати народ витрачувати милійони на броненосці, на поталу старого уряду та по дитячому лопочущої буржуазії?..

Після промови Шульгина говоре Колюбакін, якого слухають з великою увагою. Він проводить ту думку, що Дума не може згоджуватись на асігновку грошей, поки вона не знає плану реорганізації флоту.

Після Колюбакіна говорить ще кілька промовців, але їх майже ніхто не слухає.

Продовження дебатів одсунено до дальшого зібрання.

ПО РОСІЇ.

— **Нове міністерство** Особлива комісія склала проект реформи головного управління землеустройством. В проекті пропонується не тільки реорганізувати центральне управління, але й завести діяльні місцеві інституції В центральному управлінні будуть міністр, три його товариші, рада міністра, сільсько господарська рада, в котру увіходять виборні члени місцевих колегіальних сільсько-господарських організацій, потім головний лісоохранний комітет, комітет землеустроїтельних справ, гідрологічний комітет і канцелярія міністра. Всю адміністративну, техничну і виконавчу діяльність пропонується поділити між трьома головними управліннями: 1) хліборобства, 2) землеустройства і 3) державних маєтків. Місцеві управління складаються з губерських або областних управлінь сільського господарства, особливих губерських сільсько-господарських рад, повітових сільсько-господарських рад і сільських рад. (Русск. Вѣд.)

— **Про женщин учительок середніх шкіл.** Міністерство просвіти видало наказ попечителям шкільних округ, щоб вони доставили в міністерство відомости про те, скільки в середніх мужських школах зараз є учительок, скільки вони мають уроків на тиждень і які результати їх педагогічної діяльности. Ці відомости потрібні міністерству для складання проекта нового статуту мужських середніх шкіл, бо міністерство має на думці обмірковувати питання про участь жінок в педагогічній діяльності цих шкіл. Коли признають можливим допустить жінок в ці школи, то може виникнуть питання про службові і пенсіонні права цих особ, як учительок середніх мужських шкіл. (О. Б.)

— **Історична виставка.** Петербурзька городська управа постановила прохать, щоб було дозволено спорядить в 1911 році в Петербурзі загально російську торгово-промислову виставку в память 50-ліття визволення селян. (Гол. М.).

— **Зміни на міністерських посадах.** „Голосъ Моск." пише, що крім вихода з столипінського кабінету князя Васильчикова швидко треба сподіватися ще де-яких змін в кабінеті міністрів. Відносини між предсідателем ради міністрів і міністром фінансів Коковцевим робляться все більш ворожими, і про вихід з кабінету Коковцева ходять уперті й правдиві чутки. В думських колах думають, що коли вийде Коковцев, то становище Столипіна стане значно міцнішим в кабінеті.

— **Справа про іоанитів.** До Петербургу повернувся слідователь по особливо важних справах, котрий їздив у вятську губернію робить слідство про місцевих іоанитів, яких обвинувачували за всякі злочинства. Виявилось, що провінціальні колонії іоанитів мають тісні звязки з петербурзькими та ораніенбаумськими іоанитами. Справа іоанитів розростається у великий і складний процес, котрий буде розглядатися в Петербурзі, мабуть, не раніше осени. За свідка буде викликано в суд Іоана Кронштадського (Нов. Вр.).

— **„Італьянська" забастовка на петербурзькому трамваї.** В Петербурзі почалась „італьянська" забастовка на трамваї. Вагоновожаті електричного трамвая Ново-деревенської колії 21 мая зранку почали забастовку на італьянський зразок таким чином: вагони посилались, але проходили всю колію не в 20—22 хвилини, а в 35—40 хвилин. Публіку, котра поспішала ранком з Нової Деревні, вагоновожаті попереджали, що вагони ходитимуть повагом. Коли в 11 годин на колію приїхав управитель електричного трамваю, то його вагон пройшов як звичайно, а всі, що за ним йшли, спізнялись. Така забастовка почалась через те, що адміністрація трамваю увільнила 20 запасних вагоновожатих котрі заступали хворих, або тих, що не прийшли на службу, товаришів. (Петерб. Газ.).

— **Бійка на фабриці.** На фабриці Тагієва в Баку після сварки через нерівність заробітку счинилась страшенна бійка між робітниками персідськими пілданцями та лезгинами. В бійці брало участь з обох боків коло 1000 чоловік. Бились не тільки палицями, але ножами і кинжалами. Багато робітників покалічено. (Рѣчь).

— **Проказа.** Медична комісія, що оглядала кватирі на Синицинській вулиці в городі Вороніжу, знайшла хвору на проказу 12-літню дівчинку. Дівчинка хворіла вже давно, але її не відокремлювали. З наказу губернатора городська управа одіслала хвору в лєпрозорій. Ужито енергійних заходів, щоб не допустити хоробу поширитися. (Русск. Слово).

— **Комерційні ревізори.** Зважаючи на те, що на залізницях буває багато втрат від претензій за перевоз грузів, і взагалі для того, щоб упорядкувать комерційну експлоатацію, буде заведено сьою року на всіх московських казенних залізницях і на деяких инших нову посаду комерційних ревізорів (вони ж комерційні агенти і агенти по розшукованню грузів). Комерційні ревізори їздитимуть по залізницях і догладатимуть за постановкою комерційної справи на станціях,—доглядатимуть за станціонними агентами, щоб вони пильно виконували тарифні та инші залізнодорожні правила, щоб в свій час складали комерційні документи та чергові книги і т. п. Крім того ці ж ревізори робимуть слідство по найважніщих претензіях і актах. Комерційний ревизор має право їздить у всіх поїздах, крім імператорських, а також на паровиках і дрезинах. Всі станціонні служащі повинні давать ревізорові всі йому потрібні поясненя і кермуватись його вказівками, що торкаються комерційної діяльности. За свою працю комерційні агенти одібратимуть жалування 2400 руб. на рік. (Русск сл.)

— **Політика в Церкві.** Кореспондент „Рѣчи" з Новгорода пише: місцевий архирей Андронік в своїх промовах в кафедральному соборі тільки й робить, що глузує над визвольним рухом, приплітаючи завжди сюди і євреїв. Розмовляючи про роспятя Христа, він перейшов до сучасного єврейства, котре, на його думку, принесло з собою „проклятіе" на руську землю. Звязавши єврейство з визвольничим рухом, він застерігав слухачів, щоб вони не вірили людям, котрі говорять про рівність та свободу, причому сказав: „Подумайте, коли людині добре живеться, всього в неї досталь, то яке їй діло до сусіда, в котрого нічого немає". В неділю сліпого архирей в своїй агітаційній промові обвинувачував „смутное время и смутьяновъ" в тому, що через них менше зібрано гроший на сліпих. Він казав, що колись в цю неділю збірали по 90 тисяч рублів, а в минулому році зібрали тільки 74 тис. рублів, а все винуваті „смутьяны", котрі не шкодують грошей на друкування прокламацій та на браунінги, а про сліпців забули. Закликаючи до пожертвування, він раяв брати зразок з святителів, котрі все, що мали, віддавали ближнім.

— **Лист Л. Толстого.** „Русь" одібрала від Л. Толстого листа, котрого цілком не могла надрукувати через незалежні від неї обставини. Між иншим Л. Толстой пише: в тюрму в Новгороді заперли на рік Молочнікова за те, що він тримав у себе мої твори і давав їх людям, котрі хотіли прочитать їх. Карають людей, котрі росповсюжують мої книги і зоставляють в покої мене, який найбільше винен не тільки за росповсюжування, але за те, що книги ці з'явилися. Далі Толстой каже: 12 років тому я заявив, що, поки живу, не перестану творить і росповсюжувать свої твори. І тому здавалось би ясно, що один розумний захід припинить те, що не до вподоби в моїй діяльности—це „припинить" мене. Знову і знову прошу і ражу всім, кому неприємно росповсюдження моїх писань, взятись за мене, а не за тих людей, що нічого не винні."

ПО УКРАЇНІ.

— **У Київі. З'їзд рабинів із Київщини.** Київському громадському рабинові А. Б. Вуревичу дозволено скликати у Київі казенних рабинів з Київщини, щоб спільно обміркувати питання, які має розглядати особлива рабинська комісія при міністерстві внутрішніх справ. З'їзд цей є думка скликати не пізніше іюля місяця, через те, що доклади, вироблені на з'їзді рабинів, треба буде передать адміністрації к 1 августа.

— **Вісти з суда.** Справа про єврейський погром. 23 мая в київському окружному суді розглянуто справу про єврейський погром в с. Нові-Петровці, київського пов. Приводом до погрому стались чутки, що надійшли з Київа, ніби там євреї порвали Царський портрет і розгромили манастирь. До суду потягнуто було 11 місцевих селян. Розглянувши справу, суд признав усіх підсудних винкиму й приговорив до тюрми на місяць кожного.

В київській судовій палаті 23 мая розглянуто справу Х. Ш. Антоновського, якого обвинувачувано по 2-й 3 п.п. 129 ст. карн. зак. 28 января сього року підчас трусу в М. П. Файнрабера у м-ку Смілі, черкаського пов., знайдено було бібліотеку з 1,000 книг всяких авторів (Плеханова, Леніна, Лібкнехта, Верхоянцева то що), і виявилось, що бібліотека ця належала д. Антоновському. Та він після трусу втік і тільки аж через місяць сам явився в поліцію й сказав, що ті книжки справді його. Його зараз було й арештовано. На суді боронив Антоновського прис. адв. Ю. Ис. Лещ. Рвзглянувши справу, палата признала підсудного винним і проговорила його на 1 рік до кріпости.

— **Смертна кара.** Вчора, 24 мая, на Лисогорському форту повішено селянина Гр. Хартовцева, якого присудив до смертної кари київський воєнно-окружний суд за убивство земського начальника Дублянського в суразькому повіті (на Чернігівщині).

— **Телефон в Слободку, Дарницю й Бровари.** Остерська земська управа зараз проводить телефон в Миколаївській Слободці, пос. Дарниці й м ку Броварах; усі ці пункти будуть з'єднані із Київом. Уже розставлено стовпи по всій цій наміченій лінії, і певно незабаром телефон буде готовий.

— **Заходи проти голоду.** Київський губернатор 23 мая видав циркуляр за № 498 до мирових посередників усієї Київщини та їх з'їздів з приводу харчової справи. Констатуючи, що запаси продовольчого жита в губернії вичерпані і його на сільських ринках занадто мало, а то й зовсім немає, і через це ціна на жито що-далі зростає, п. губернатор завважає, що добуті ним відомости показують, що більшість селян, не маючи за що купити хліба, опинилась в лихому дуже становищі. Тим більше що в їх зараз уже нема ні картоплі, ні инших якихсь овочів, що являються, як відомо, важним харчовим сурогатом. Через те губернатор наказує мировим посередникам та їхнім з'їздам пильнувать харчової справи селян через волосне й сільське начальство, запобігаючи їй всіма законними засобами. Для порятунку селян од голодування має буть хліб, що набуто на губернські харчові гроші і зсипано по селах.

— **З Київщини. Пожежі.** 11 мая в с. Ясинівці, таращанського повіту, загорілась клуня в одного селянина. Був як раз вітер і огонь зараз перекинуло на сусідню хату, і пішло чухрать. Стали тут люде гасити, аж воно знов загорілось в другому кінці села й зразу захопило кілька будов. Ледве-ледве удалось вже якось загасити. Коли це другого дня, як ще й не опамятались люде од учорашньої пожежі, знов счинилась на селі пожежа. І цього разу чимало викосив огонь. За обидва ж дні погоріло щось коло 40 будов. (Од власн. кор.)

— **Не поминув смерти.** Нещодавно в с. Мліїві, черкаського пов., купаючись у річці, втонув був один хлопець, 12 років, але його витягли й одкачали. Через три дні він знову пішов купатися і знову втонув. Та цього разу окачати його не вдалось уже. (Од власн. кор.).

— **З Волині. „Союзъ р. н."** З с. Велика-Глумча, новоград-волинського повіту, нам пишуть: Нарешті і в нас завівсь „союзъ русскаго народа". Ще в місяці февралі торік приїздив до нас якийсь „союзник" і вдвох з пан-отцем нашим днів зо три намовляли селян записуватись до „союза". Але охочих тоді не знайшлось. Тепер от 4 мая знову заявився до нас „союзник" і вже мав успіх. Після служби Божої по приказу батюшки забрали всю процесію і вийшли на двір і стали тут говорити гарячі „истинно-русскія" промови. Кинулись записуватись і зразу знайшлось... три семьї: батюшка, дяк і вчитель, та ще, кажуть, одному дядькові було „дано", аби тільки записавсь, бо не хапало 12-го, щоб був „отдѣлъ". І таким побитом єсть у нас „союзъ".

— **З Поділля. Хліборобська школа.** В с. Чоботарці, побіля Балти, одкрито хліборобську школу з ремісницьким виділом. Кошти на одкриття цієї школи пожертвував заможний селянин Іванов. А волость призначила на щорічне удержування її 600 карб.

— **Пошесть тифу.** В с. Білій, каменецького пов., вже цілий місяць лютує пошесть тифу. Слабих лежить зараз мабуть більше ста душ. Не мало і повмірало вже. На час цієї пошести у Білу прислано спеціяльно фершала, але він сам нічого не може вдіяти з лихою хворобою. (Од власн. кор.).

— **З Бесарабії. Пожежа у депутата думи.** В с. Ларго, хотинського пов., як повідомляють „Од. Н.", цими днями счинилась пожежа у депутата Державної Думи

Листи з-заграниці.

VI.

(*Музей Чарторийських та „Музей Народовий" у Кракові. — Українська торговля насінням у Кракові.—Українські інституції у Львові—„Народна Гостинниця"*).

Знову довелося побувати в Кракові. Маючи цілий день вільного часу, заглянув я в музей Чарторийських, і справді варт було—таке там багацтво археологичних, історичних, етнографичних та инших речей, не тільки польських та західно-европейських, а й українських. Треба згадати, що фундатори музею Чарторийські, сидячи на Волині, збірали й українські речи, почасти просто з цікавости, почасти через те, що вважали де-що за належне до польської культури. Але головне те, що Чарторийські не ворогували з українцями, а князь Адам, приятель Олександра І, писав навіть по українські листи до волинської шляхти.

Музей Чарторийських міститься у спеціяльному будинкові в 10 чи 12 покоях. Скрізь незвичайний порядок; все або під шклом, або в шафах та розвішане по стінах. Велика хиба в музеї та, що й досі нема катальогу—тільки де-що головніше згадано в „Пшеводніку по Кракову". Музей одчинений два рази на тиждень, і по бажанню гостей (за невеличку плату) дає пояснення... старший сторож, і треба правду сказати так добре все показує та пояснює,—хронологію та кому що належало,—що не треба й професора-спеціяліста. Певно, вже яких літ 15—20 по кілька раз на місяць доводиться йому те саме товкти, то й не диво, що став він таким спеціялістом. Та поки прийшов той чічероне, я почав розшукувати, чи нема чого спеціяльно українського, про що певне не згадуватиме він, як про нецікаві чужі речи. І ось зараз же надибую де-що з церковної археології: воздухи з написами кирилицею „Се агнецъ Божій", з XVII ще століття; ось плащаниця з неканоничним написом навкруги: „*закрив*" (замісць *покрив*) положи". На плащаниці є підпис, що соорудив її „Андрей Зѣнькевѣчъ 1722". Єсть в одному з покоїв хрестильниця з XV віку—тільки для обливання дітей. Є прегарні церковні апарати, дорогоцінні оправи Євангелія ще з XIII віка (не славянського) і особливо багато усяких матерій, почавши з XVI віку: шматки з одежи королів польських—Жигмонта Августа, Баторія, Жигмонта III, є й кавалок убрання землячка нашого Адама Киселя (взято з труни в с. Ніскеничах на Волині); препишні слуцькі та краківські широченні чотирьохколірові пояси, що вчетверо складалися, і кожен раз новий колір був; несвіжські килими, жупани всяких магнатів—між иншим Жолкєвського та Єтефана Чарнецького. Є цілий покій з обстановою шляхтича XVIII ст. З річей не польських і не українських можна згадати шапку Наполеона, що згубив він, втікаючи з Москви, стілець Шекспіра. Дуже багатий відділ (кілька покоїв) усякої зброї:—шаблі (єсть шаблі Стефана Баторія і шпага Мартина Лютера), булави (багатьох королів польських), перначі, панцирі і т. и.

Але найцікавіще для нас—три речі, що приписують (хто і на якій підставі—невідомо: будемо вірити чічероне!) Богданові Хмельницькому—це і) *пугарь з людських кісток*, що „miał należać" до Богдана Хмельницького та з якого він собі попивав. Шкода тілько, що не збереглася традиція, щó він там пив з нього... І будь музей Чарторийських не в Кракові, а у Львові, то хто його знає, чи не стояло б в каталозі, що з пугара цього Хмельницький „podobnie miał pić"... польську кров... Придивлявся я потім до того пугара. Це посудина (кубок) яких 4 вершки заввишки, справді зложена з багатьох кісток, і спаяні ті шматки позолоченими полосками срібла, чи що... Може бути, що кістки ті справді людські, хоч для певности треба було б заглянути в середину пугара. На накривці до пугара зверху якась теж позолочена проява: не то фавн, не то кентавр—здалека за шклом не видно добре. Робота в кожному разі загранишна, мабуть волоська і чигиринські чи які там майстрі українські такого б не скомпонували. А тимчасом служащі музею Чарторийських мають чим потішати гостей: дивіться, мовляв, що то за народ оті давні і теперішні „гайдамаки": ріжуть людей, роблять собі з їх кісток посудину та й смокчуть собі з неї мед та горілку!

Друга дивовижа, якраз до пари тому кубкові—*нагай Богдана Хмельницького*. Що вже нагай то нагай! Як би Хмельницький встав з могили та поглянув на нього, то довго б дивувався, де то такі люди на світі бувають, щоб таким нагаєм здужали орудовати. Уявіть собі зрубане вишневе дерево у 3 пальці завтовшки—це пужално, а тоді до цього пужална вчеплено ремінний канат теж мало не на 3 пальці завтовшки. Обняти одною рукою цей нагай неможна—довелося б держати його обома руками. Чи то так Хмельницький мав поганяти свою шкапу, (певно, добру здохлятину, що такого нагая треба було на неї?) чи може уживав він нагая замість шаблі, пістоля та иншого, держачи його обома руками? На жаль, не було часу роспитатися про це нашого чічероне, а панове глядачі добре очі на той нагай витрищали, і нікому з них і в голову не приходило, що то з них дійсність жартує. Але для гайдамаки закони дійсности не писані.

Нарешті третя річ — *шабля Богдана Хмельницького*. Це річ у кожному разі чогось варта. Шабля— як шабля; простенька собі, дешевенька, пощерблена в двох місцях, з убогим, залізним держалном. Приписують її Хмельницькому, *бо й портрет його вибитий* на лезі, недалеко од держална. Це цікаво: портрет Хмельницького! Кинувся я до нього—справді в овалі, пізніш позолоченому, вибито портрет гетьмана з булавою, з оселедцем, спущеним на лоб, з товстелезною носюрою—Хмельницький не такий був (наскільки ми знаємо), а як що кого й нагадує той гетьман, то хіба Івашку Брюховецького. Як би там не було, а варт було б змалювати чи сфотографувати той портрет, тоді б легче було впізнати, хто то єсть такий.

Після музею Чарторийських заскочив я до „Народового Музею". Музей величезний (менший, правда, од музею Чарторийських); але не такий цікавий. Річей багато усяких, але видно, що назбірано те все як попало, що попало... Тут тобі і каляса здоровенна стоїть—півхати займає, поруч якийсь турецький намет, далі пів церкви української: цілий іконостас з царськими вратами та образами осібно (ще XVI ст. мальовання). Чимало є речей і доісторичної арехеології. Тут вже нема чічероне, за те є повний катальог музею. Тілько він дуже мудро уложений: коли якась польська памятка, то дуже добре росказано, що воно й до чого, а як дійде діло до українських, то просто стоїть: №№ 963—988—церковні речі, або що. Які церковні, чиї церковні: чи польські, чи наші—про це нема мови. А виявляється, що то самі українські, і прецікаві де які (українська іконографія). При цьому ж Народовому Музеї є й славна збірка Матейкових образів Тут є й славетний Вернигора, український бард, що предрік, ніби то колись-то комусь-то, що Польща (історична, розуміється) ще встане, і на землі настане „миръ и благоволеніе". Єсть відомий образ Семирадського „Світочи християнства", чимало гарних образів усяких художників, на укрїнські теми; як збірку картин, так і музей оглянув я тільки бігом, одклавши докладнїщі оглядини колись до другого разу.

Увечері бачився де з ким з тутешніх українців, і між иншим довідався про цікаву і важну для наших хазяїв річ: у Кракові з цього року засновалася спілка, що постачатиме на усю Україну найкраще на світі насіння городини та квіток славетної фірми Vilmorin. І досі ми не маємо власного насінного промислу, і мусимо за насінням звертатися за границю, найбільш до німців. Але вже яких 300 літ, як славу найкращих огородників здобули собі не німці, а французи, і з усих фірм французьких найкращою вважається „Vilmorin-Andrieux". Ще в XVII столітті відомий був у Франції магазин усякого насіння „Під півнем доброї віри". що потім став основою теперішньої всесвітньої фірми Vilmorin-Andrieux". Панове Вільморени працювали, не покладаючи рук, їздили по всьому світі, працювали науково, привозили нові породи рослин, виводили їх на французькому грунті, і через 200 з чимсь літ такої роботи Вільморени так вславилися, що величезний їхній город купив французький уряд на лісовий музей, робітня їхня має наукову славу, плантації їхні розкидані по всьому світі і насіння Vilmorin вважається за найкраще та найнадежніше. Краківська спілка, в якій головну участь беруть українці, намовила фірму Vilmorin, щоб вона дала для Галичини, та й для нашої України, найнизчі, конкуренційні ціни. Зараз вийшло вже два українських катальоги: „Цінник найпотрібнійшого насіння зі славної французької фірми Vilmorin—Andrieux на рік 1908" та „Насіння зі славної французької фірми Vilmorin—Andrieux". В осени має вийти повний великий катальоґ теж українською мовою. Катальоги кожному висилаються дурно, листування—українською мовою. Коли виписують товариства сільсько-господарські, потребительські та инші, то по згоді дається знижку з ціни. Мито (пошлина) на границі на насіння таке незначне, що на ціні не одбивається. Звертаться до головного складу треба на таку адресу: Krakow, Polwsie, Zwierz. 48 (Краків, Пулвсє, Зверж. 48), w Golinska, (В. Голінська). Ще треба додати до цього, що французьке насіння не просто йде на Вкраїну, а попереду його випробовують на плантаціях під Краковом, яке то воно буде на нашому грунті (земля під Краковом—більш-менш така сама як і у нас), бо часто-густо буває, що найкращий сорт якийсь у Франції не хоче родити на иншому грунті. Ог для того й завів Вільморен „опитні поля" під Краковом, щоб кожен сорт був випробований. Мало того: фірма Вільморен має оце незабаром ще кращу річ завести: має вона думку присоглашати добрих хазяїв в Галичині і на Вкраїні, щоб вони розводили городину, а тоді у того хазяїна сама й закупатиме ту городину та насіння; для цього фірма посилатиме на місце свого інструктора, який усе покаже, роскаже, привезе хазяїнові готове насіння, а тоді, коли хазяїн доведе усе до пуття, то Вільморен дасть йому добрі гроші. У Галичині зараз наприклад роблять пробу з хроном. Здається, що таке хрін? Бурьян, та й годі.

А які гроші платять за той хрін в Америці! Та що там в Америці, коли ось і в Галичині за корінець треба кілько копійок дати! І це ж за поганенький хрін—самосій. А от в Кракові один з тієї спілки, про яку ми говоримо, десять літ сидів на хроном і добився таки того, що має *насіння його*. Ми звикли, що посади один корінець хрону, то тоді вже й не вибавиш того добра. А от тепер викохано насіння, з якого виводиться перший сорт хрону—такий, що по 2—2½ фунти один корінець важить. За той хрін американці такі гроші платять, що з десятини можна більш як 3000 рублів узяти. „От де наша національна рослина!"—жартував один з краківських українців: „сіяти треба раз на 15 літ, ходити коло неї не треба (хіба з раз там подряпати землю), а тоді тільки виривай та грошики бери... Саме для українців!" В кожному разі звертаю увагу наших хазяїв і читачів, що ми маємо першу *українську* спілку для продажу усякого насіння (не тільки квіток, та городини), що постачатиме його головне на Галицьку і нашу Україну, і до того на-

Павла Крупенського і знищила майна на тисяч 25 карб.

З Чернігівщини. Перемудрили. З тиждень тому мабуть в Чернігові зроблено було трус на кватирі земської служащої Ольги Андрієвської, яку намірялась поліція арештувати. Але підчас писання протоколу пані Андрієвська втікла вікном і кілька день переховувалась в Чернігові. Та довідавшись, що поліція забрала в заставу замісць неї кватирну хазяйку і не хоче відпускати, Андрієвська, щоб вратувати хазяйку, вернулась і сама віддалась в руки жандарям.

(Од. власн. кор.).

З Полтавщини. Недостача жита. Полтавська губернська земська управа запитує зараз воронізьку, харківську й багато ще инших управ, якого вражаю вони сподіваються сього року і чи може полтавське земство рощитувати купить на насіння у їх жита, бо на Полтавщині певно не буде зовсім жита. (П. Г.)

Недорід. В пирятинському повіті, особливо ж навкруги самого города, озимина пропала зовсім. Де-хто жде тільки насіння вернути, а то все попереорювали на гречку, просо й иншу ярину. Та страшенна посуха стоїть зараз. Дощів було зовсім мало,—і на ярину так саме мало надії: уже й тепер ярина не встигне піднятись, як і запеклась, і починає жовкнуть... (Од власн. кор.).

Українці в Америці.

Вісти з Парани (полуденна Америка). Курітибська українська газета „Зоря“ повідомляє, що українці в Парані межи собою, а навіть і де-инде позакладали багато крамниць, які все далі розвиваються. Окрім того паранські українці мають уже кілька своїх водних тартаків (лісопилень) та млинів, по де-яких колоніях виробляють полотно, а найбільше розвинули хліборобство. Коли Парана ще кілька літ перед цим діставала з сторони картоплю, цибулю, кукурудзу та масло, то тепер не тільки що тих продуктів не потребує з сторони, а ще й сама вивозить їх до инших провінцій. Багато українці мають і жита, завели там льон і гречку.

Економичне життя України.

— **До заснування українського металургичного тресту.** Цими днями відбулися надзвичайні загальні збори акціонерів російсько-бельгійського акціонерного товариства і донецько-юрьєвського металургичного товариства. На обох зборах було вислухано аналогичні доклади з приводу прилучення до металургичного треста українських заводів та копалень.

Зважаючи на дуже велику вигоду од такого з'єднання, і збори донецько-юрьєвського, і збори російсько-бельгійського товариств одноголосно затвердили постанову пристати до тресту.

— **Становище камяновугільного ринку в Ростові-на-Дону.** В Ростові справи з вугіллям,—курним—і з антрацітом—стоять гаразд і є підстави гадати, що вугільна кампанія в біжучому році буде корисна для підприємців. В цьому місяці було зроблено кілька великих умов, переважно з грушівським антрацітом. Замовлено кращого антраціту (другого шару) біля 1 милійона пудів. Продаж літніми місяцями з прийомкою до октября проходе по $15^1/_2$ коп. за пуд, а на осінь та зіму—по $16^1/_2$ коп. за пуд. Ріжниця в цінах залежить від того, що гірнопромисловці хочуть привчити купців купувати вугілля в літку, бо літом легче роздобути вагонів під товар. На минулому тижні продано ще партію в 100.000 пудів так званого „новороссійського орішника по $7^1/_2$ коп. за пуд.

— **Посіви цукрового буряка.** В південно-західній країні під буряком 258.050 десятин, а ще буде посіяно 34.255 дес., тоб-то всього—292.305 десятин. Торік було посіяно 314.090 десят. В Задніпровьї тепер посіяно 108,649 десят.; ще буде в цьому ж таки році—30.923 десят.; а разом—139.572 дес. (в минул. році було 163.221 дес.). Порівнюючи з иншими районами, найбільше зменшення посівів припадає на задніпровський. В цьому році починали сіяти раніш, як в минулому. Так, в південно-західній країні вже почали сівбу з перших чисел апріля, а по деяких плантаціях—навіть з 20-х чисел марта, в одному ж заводі на Поділлі почали сівбу 16 марта. В центральному та задніпровському районах почали сіяти біля половини апріля. Так що до 1 мая було вже скінчено 83 процента всіх посівів. Останніми часами в уманському повіті немає дощів та великі вітри, що шкодять посівам. Місцями навіть пересівають. Шкодливих комах в цьому році помічається менше, як в минулому. Але в південно-західному районі помітно більше, ніж по инших жучків-довгоносиків та земляних бліх.

— Ярмарок худобою в Ростові на Дону пройшов мляво.

Худоби було пригнано дуже мало, через що ціни були високі і покупці утримувались від торгу.

— **Забастовки.** Кілька часу тому в столярні Шлеймовича по Несторовському провулку у Київі забастували робітники, виставивши економичні домагання. І хазяїн мусів поступитись: тепер уже встановлено у його 9-годинний робочий день, заробітну плату збільшено на 20 процентів, заведено рощотні книжки, встановлено контроль робітників що до приймання та рощоту робітників і максімальну та мінімальну заробітну плату мають визначати на далі сами ж робітники.

В столярні Попова по Львівській вулиці, у Київі забастували були теж робітники, виставивши аналогичні домагання. Хазяїн і цим задовольнив усі домагання, і конфлікт було швидко полагоджено.

Забастовка робочих на бурякових плантаціях товариства Григоровської цукроварні 22 мая уже закінчилась. Адміністрація т—ва замісць надбавки 15 коп., як вимагали забастовщики, згодилась збільшити плату до 30 коп. за робочий день. Після такої згоди з м-ка Мировки, київського пов., на плантації вийшло аж 215 робітниць і зараз же стали на роботу.

— **Кооперативний рух.** 9 марта сього року в с. Капустинцях, гадяцького пов. (на Полтавщині), одбулись рокові збори місцевого сільсько-господарського товариства. На зборах було 45 дійсних членів т—ва і сила сторонніх. Із звідомлення про діяльність т—ва за минулий 1907 рік, що подано було на увагу зборам, видно, що на 1 января сього року в т—ві усього було 142 дійсних члени й 1 довічний. Загальних зборів за рік одбулося 4, засідавнів ради—11. Практична діяльність т—ва за минулий рік—це: 1) Прокат сільсько-господ. машин. Здавалось на прокат 5 рядкових сіялок, 3 кукільодбірники і 2 соломорізки. За це добуто 238 карб. 41 коп., при видатках на 75 карб. 82 коп. 2) Посередництво що до виписки машин і знаряддя. На замовлення членів т—ва було виписано 6 рядових сіялок, 25 плугів і ще де-які речі. Комісійного прибутку од цього—14 карб. 85 коп. 3) Продаж сільсько-господар. приладів, зерна то що. Обороту за ці речі за рік було 11,094 карб. 20 коп. Чистого прибутку 586 карб. 90 коп. 4) Злучні пункти. Т—во має 3 жеребці, 1 бугая сіммент. породи, 2 іоркширські кнурі. Покрито було 120 кобил, 46 корів і 98 свиней. 5) Зразкове поле на 4 десятини, де одбувається 4-польний подвійний плодозмін (8 полів). Урожай жита, гречки, овса, буряків і картоплі на цьому полі був дуже гарний. 6) Шкілка плодових дерев в садибі т—ва. Посажено й щеплено за рік 1120 дичок. З грошової частини звідомлення видно, що протягом минулого року у касу вступило (опріч крамниці) 1822 карб. З коп. витрачено ж було 1809 карб. 35 коп. і на 1 января сього року залишилось 12 карб. 68 коп. Усього ж майна й готових грошей, вільних од боргів, у т—ва було на 3724 карбов. 31 коп.

Виноробська станція руських виноградарів та виноробів в Одесі поширила на пятому році свого істнования з сього року свої функції. Між иншим їй дозволено: впоряжати курси, бесіди, читання, вистави то що. При комітеті станції продаються чисті культури дрожжів.

З життя „Просвіт“.

∞ **Житомірська „Просвіта“** постановила завести у себе бібліотеку, котра повинна складатися із книжок та періодичних виданнів усіма мовами і зо всіх одділів науки і красного письменства.

Але зважаючи на те, що для культурно-просвітної праці на користь рідного краю особливо потрібен український одділ по змозі повно зібраний як з книг українською мовою, так і другими мовами, раз вони торкаються України, товариство постановило з'організувати поперед усього український одділ.

Потреба в такій бібліотеці нагальна, а грошові засоби товариства дуже невеликі; через це рада товариства постановила звернутися до авторів, видавців і просто прихильних людей з проханням подаруватм до бібліотеки свої твори, видання, чи які инші книги.

За кордоном.

ТУРЦІЯ.

До подій на Самосі. В германських газетах сповіщається, ніби посли тих держав, що доглядають за островом Самосом, у лагідній формі, але рішучо рекомендували султанові не дуже то суворо нищити революцію на Самосі, бо, коли він це зробить, ці держави заберуть до своїх рук острів. Дипломати найбільше дивуються з того, що Порта одважилася на такий негайний та енергійний спосіб боротьби з самоськими повстанцями. Очевидно, султана роздратовано дипломатичними заявами (нотами), морськими демонстраціями держав та ще повстаннями, які робляться в тій надії, що Турція зовсім безсила на морі. Негайно виряднивши на Самос турецький крейсер та вивівши на беріг військо, султан хотів, мабуть, показати, що турецький флот ще єсть на світі. В дипломатичних сферах сподіваються, що швидко Турція почне кожного разу, як щось отаке трапиться, виявляти свою демонстративну активність.

ВСУДІ.

Справа про українську спілку вчителів.

(Київська Судова Палата).

Вчора, 24 мая, в київській судовій палаті мала розбіратися справа про українську спілку вчителів радомисльського повіту (на Київщині). Обвинувачується 14 чоловіка—Дудич, М. Залізняк, Мизерницький, Садовський, Таргоні, Зорницький, Роговченко, Марченко, Цюра, Федоренко, Савченко, Козлюк, Міщенко і Сілінський—по 1 п. 125 ст. карн. зак. за організацію і приналежність до профосійної учительської спілки. Справа роспочалася ще в сентябрі минулого року.

Оборонцями виступали прис. адвокат М. Міхновський (з Харькова) та місцеві Я. Гольденвейзер і І. Скловський.

Прокурор з огляду на те, що не явився один свідок з боку обвинувачення, просить суд одкласти справу.

М. Міхновський, од імени всіх оборонців, прохає справу розглядати. А через те, що на суд не прибув викликаний палатою експерт, д. Міхновський пропонує викликати за експерта або редактора або видавця української газети „Рада“, як людей, котрі добре знають українську мову і можуть бути найбільше компетентні в цій справі. Згаданих експертів потрібно викликати ще й через те, що перекладчик, якого викликала прокуратура, слова *„красне* письменство“ переклав не словом *„белетристика“*, яко воно в дійсності є, а так: *„произведенія освободительнаго (краснаго) содержанія“*. А на цьому власне ґрунті і засновано все обвинувачення.

Відповідаючи на цю пропозіцію, прокурор сказав, що вже пізно викликати перекладчика,—нехай справа йде й з таким перекладом.

Після наради судова палата постановила справу одкласти, а за експерта-перекладчика викликати не редактора або видавця „Ради“, а того чоловіка, якого призначить історико-філологичний факультет київського університету.

ОСТАННІ ВІСТИ.

(По телеграфу та з газет).

Державна Дума.

ПЕТЕРБУРГ, 23. *Продовження дебатів про флот.* Засідання починається в 8 г. 45 хв. Головою—Хомяков.

Кн. Урусов історичними прикладами доводить потребу і значіння флота для Росії і між иншим висловився: хай знають усі, кому це знати треба, що хвилі океану не ковтнули всіх руських, що не забувають присяги і люблять свій рідний край. Коли буде треба, то з'являться легіони руських, які вмруть за Росію так лехко, з такою вірою в її будучину, з такою радістю, з якою вмірали руські моряки (оплески праворуч). Далі промовляє Федоров 1-й, що почуває себе задоволеним станом річей і закликає до реформ. На це відповідав Покровський 2-й, що питався, від кого ждати реформ? від уряду, чи від тієї сили, що не справляла ще й роковин свого політичного впливу? (оплески ліворуч). „Старий лад—каже він—воскрес, стара ґава (ворона) сіла на стріху і кракає над кровавим полем. Прилетіли старі птахи і співають старих пісень... Народ закликають знову нести свої шеляги і копійки в бездонний казьонний лантух, закликають кувати собі кайдани і будувати многоміліярдний флот“ (оплески ліворуч). Далі промовляє Колюбакін, промова якого викликає загальн оплески.

Розанов, каже, що трудовики не будуть асігновувати ніяких грошей, поки морський міністр не буде відповідальним перед народним представництвом.

Після промови Вязігіна—перерва до 10 г. 50 хв.

Після де-кількох промов засідання закривається в 12 год. до другого дня.

Засідання сімдесят сьоме, 24 мая.

ПЕТЕРБУРГ, 24. Засідання починається в 11 г. 20 хв. Головою кн. Волконський. Оголошуються біжучі справи. Приймаються 5 дрібних законопроектів. Починаються дебати про асігновку на флот. В ложі міністрів П. А. Столипін, товариш морського міністра, контр-адмирал Бострем, ген-лейт., Поливанов. Головою Хомяков. Леонов (правий) закликає ствердити асігновку, він висловився, що винувате морське начальство за свою минувшину, але тепер, коли є парламенті, (голос з права: „парламента нема“; голова дзвонить) такі порядки неможливі. Марков 2-й казав, що раз роспис асігновки внесено по приказу Його Величности' то всякий, хто не хоче його розглядати—є зрадник (сміх ліворуч, гармидер в центрі, голоси праворуч: „вірно“; дзвонок голови). Челишев в своїй промові для оновлення составу флота, пропонує не видавати тієї чарки горілки, яка що-дня дається підчас плавання. „Пропоную Думі виключити кредит на чарку горілки і повернути його на поліпшення харчів нижчих чинів“. Для цього-ж скрізь в воєнних школах треба читати лекції про шкодливість алкоголю.

В 12 г. 55 хв. об'явлено перерву до 2 г, 10 хв.

Промовляють: Капустін, Савич і Пуришкевич, які піддержують асігновку.

Державна Рада.

ПЕТЕРБУРГ, 24. Засідання починається в 2 г. 10 хв. Головою Акімов. Оголошується заява кн. Євгена Трубецкого про відмову його від званія члена Держ. Ради. На черзі доклад про розходний роспис канцелярії міністра доріг. Докладчик Рухлов між иншим висловився, що скорочення Думою роспису на 1 карб. не може бути приняте Радою, бо виявляє собою догану („порицаніе“) урядові. Шванебах і инші промовці ствердили те-ж саме, а Піхно сказав прямо: „Дума не мала права

сіння найкращої в світі фірми Vilmorin. Що до цін, то, наскілько пригадую собі київські ціни, де-що навіть дешевше, як у Кристера чи Вессера. Та коли б навіть було й не дешевш, то принаймні кожен буде певен, що матиме путнє насіння, а не сміття та послід.

—

А потім опинивсь я у Львові. Про Львів, який він зверху, говорити не буду—про це доволі инші подорожні писали. Далеко цікавіще згадати про поступ українства в цьому місці... та й по за ним. Що не кажи, а галицькі українці мають що далі, то все міцніщий грунт під ногами, показують стежку, як можна помаленьку „на нашій, не своїй землі“ вкоренитися, а тоді непрошеним гостям, так як зробили то з німцями чехи, показати, де поріг. Чи скоро то воно буде—не знать, але безперечний той факт, що довголітня органична праця галицьких українців має вже показні наслідки, які вже свідчать про нашу культуру, про те, що ми вже не загинемо. Показчик того, що певна нація стоїть на добрій дорозі, поруч з просвітними інституціями—здобутки її на грунті економичнім, це власне ми вже бачимо у наших галицьких братів. Як і у нас, на Вкраїні російській, як і скрізь по всьому світі, відродження Галичини почалося від ширення національної освіти і від тих інституцій, що її ширять — „Просвіт.“ Тільки в Галичині „Просвіти“ вже 40 літ собі налічують, а не 2 роки, як у нас. За 40 літ галицькі „Просвіти“ розжилися на 35 філій з двома тисячами читалень, 450 крамниць, 200 позичкових кас, 250 шпихлірів (магазинів на хліб), і мають тепер усякого добра на 50,000 рублів. Далі „Наукове Товариство ім Шевченка“, засноване р. 1873 і перетворене р. 1892 на чисто *наукове*. Видає тепер 14 видань (періодичних і не періодичних), має VI наукових секцій, має власний будинок більш як за 100.000 рублів, має 9 спеціальних фондів, вельми цінну бібліотеку, книгарню на одній з найкращих вулиць у Львові, друкарню (більш 30 душ персоналу), переплетню (20 душ персоналу). Третє знов товариство—„Руське Товариство педагогічне,“ засноване р. 1881. Має 4500 членів та кілька і інституцій: приватна жіноча семинарія у Львові, виділова жіноча школа ім. Шевченка у Львові, жіночий інститут св. Ольги у Львові, мужеський інститут під покровом св. Николая у Львові, бурса (на 230 душ) для учеників української гімназії у Львові; крім того Товариство має 38 філій, що удержують селянські бурси по містах та містечках; видає органи: „Учитель“ та „Дзвінок.“ З року 1903 мають галицькі українці перший „Дівочий Ліцей“ з інтернатом в Перемишлі (власне це 6 класова жіноча гімназія), 3 р. 1906—приватну жіночу гімназію с.с. василіянок (вчаться там переважно діти духовних) і нарешті є ще інститути для дівчат с. с. василіянок у Львові, Станиславові, Перемишлі, Яворові (в Яворові в манастирі є ще й приватна учительська семинарія та українська школа виділова 4-класна). Згадаймо ще: ремісничо-промислову бурсу у Львові, ремісниче т-во „Зоря“ у Львові, Дрогобичі та инш., робітниче товариство „Сила“ у Львові, усякі бурси школярські по краю; запомогові т-ва „Шкільна поміч“ у Львові, Коломиї, Станиславові Самборі, Спятині, Соколі, Чернівцях та Кіцмані; таке ж товариство „Руслан“ у Львові. Що ж до інституцій економичних, то на першому місці треба поставити кредітові: „Краєвий Союз Ревизійний“ у Львові—союз товариств та спілок кредітних, торговельних, заробітних, та господарських. До союза належить 161 товариство, має власного маєтку без малого на 1 милійон рублів і коло 30 милійонів годового обороту. Видає місячник „Економіст“. Далі—„Краєвий союз кредитовий“—центральний орган усих промислово-господарських і кредитових товариств. Вкладів р. 1907 мав більш як на $^1/_2$ милійона рублів і має на 40 тисяч рубл. власного маєтку. „Руська Щадниця в Перемишлі“. Товариство взаїмного кредиту „Дністер“ у Львові (основане р. 1895). Вкладів було більш милійона рублів годового обороту більш 3 милійонів рубл. „Краєве товариство кредитове урядників і священиків“ у Львові (з 1901 р.). Членів 1100. Оборот каси за 9 місяців 1907 р. більш півмилійона рубл. Товариства торговельні і промислові: „Народна торговля“ (з р. 1883) має 18 складів в краю, 15 власних будинків; беруть товар у ній коло 2000 крамниць. Загальний оборот за рік коло 3 милійонів рубл. Жіноча спілка промислова „Труд“ (з р. 1900). Ціль її—виріб, закупка і продаж усяких предметів жіночої праці. При товаристві є бурса на 30 дівчат, що вчаться шити, кроїти та робити дамські капелюхи. Має т-во власний будинок за 50.000 рублів. Оборот коло 75.000 рубл. Товариство „Сельський Господар“ (з 1904 р.) у Львові: ширить поступове господарство, закладає садові школки, заводить спілки, закупає машини, має магазин штучного гною та инш. „Спілка для господарства і торговлі“ (з 1899 р.) продає насіння, купує збіжа, продає залізо і тільки одного штучного гною продало за 6 літ коло 200.000 пудів. „Руське парцеляційне товариство Земля“ у Львові (з р. 1907 р.)—помагає селянам куповати землю на корисних умовах. „Краєвий союз господарсько-молочарський“ в Стрию (з 1904 р.)—обнімає більш 20 молочарень, має дві крамниці (одну у Львові), де можна достати свіже масло, мед, яйця. (Союз цей організує продаж яєць, меду і инших господарських продуктів). „Українсько-руська Видавнича Спілка“ у Львові (з 1905 р.). Року 1906 оборот був коло 27000 рубл. Товариство це на паях (пай—20 рублів). з р. 1905 Спілка видає журнал „Літературно-Науковий Вістник. Товариство торговельно-промислове „Сокільський Базар“ у Львові (з 1904 р.), теж на паях (пай—10 рублів). В крамниці „Сокільського базару“ можна дістати всякі речі в українському стилі. „Товариство для розвою руської штуки“ у Львові (з р. 1898)—приймає замовлення на всякого рода речи з обсягу малярства, різьбарства та золотарства. Робота доручається кращим артистичним силам. „Ризниця„ у Самборі (з р. 1893)—виробляє церковні ризи та ще дає прожиток і запомогу вдовам та сиротам духовного стану. Страхове товариство „Дністер“,—має запасного капиталу $^1/_2$ милійона рубл. і власні будинки на 300 тис. руб. Взагалі фінансових українських товариств налічується в Галичині більш 130, які мали обороту р. 1906 більш як на 21 милійон. рублів. Окрім того є ще усякі товариства літературні, музичні, добродійні, як напр. „Руська Бесіда“ у Львові—(осн. ще 1861 року); це український клуб, що орудує „Руським народним театром“. „Товариство ім. Котляревського“—для розвитку української драматичної штуки. „Комітет для будови руського народного театру у Львові“ — купив уже за 112 тисяч руб. місце та має зібраних 80 тисяч рублів. „Союз співацьких і музичних товариств“ (з р. 1903), що порядкує Вищим інститутом музичним у Львові. „Львівський Боян“ (з р. 1881)—для розвитку співу та музики. „Академічне співацьке товариство Бандуристи“ у Львові, товариство гімнастичне „Сокіл“ у Львові (з р. 1894). „Клуб Русинок“ у Львові;—ціль—спільна освіта та виховування дітей в патріотичному дусі. „Товариство опіки над слугами і робітницями“. „Товариство вакаційних осель“ (з р. 1905)—це те, що російські „Ясли“. „Товариство Руська захоронка“ — приюти для українських дітей. „Товариство Кружок Українок“ (з р. 1901),—ціль: розбудженя просвітного руху серед українського жіноцтва і самоосвіти членів (має коло 200 членів). Товариство „Основа“ (з 1898)—гуртує українців слухачів львівської політехники. „Академична Громада“—товариство студентів львівського університета; „Руська Академична Поміч“ — допомагає незаможній українській молодіжі; дійсні члени—тільки студенти вищих шкіл в Австрії; має фонд коло 25 тисяч рублів. Товариство „Народна Лічниця у Львові“—подає убогим хорим безплатну поміч лікарську; „Товариство св. Петра“ (з філіями в Перемишлі і Станиславові); члени платять 40 коп. вкладки. „Кожен член дістає на жадане прекрасний образ св. Петра, яко грамоту, і поблагословену золоту медалю з повним відпустом в годині смерти“. „Товариство ім. св. Павла“—популярні видання, місіонерство,—дяківські школи у Львові, дяківські товариства (в кожній єпархії)—дають запомогу вдовам і сиротам дяків. До цих товариств треба ще додати гімнастично-пожарні товариства „Соколи“ і „Січи“, позичкові каси по селах, райфайзенівські (позичково-зберегальні) каси. Але й переліченого вже доволі на такий невеличкий край, як Галичина. Зауважимо ще, що мало не три части українських товариств та інституцій в Галичині виросло за останніх кілька літ, а нові ростимуть ще швидче. А ще ж я не згадав про два величезних придбання галицьких українців минулого року—„Академичний Дім“ та „Народну Гостинницю“—обидва у Львові. „Академичний Дім“—великий трьохповерховий будинок в гарному місці, де навкруги садки—на ул. Супінського, 17. Там міститься зараз канцелярія і бібліотека Наукового Товариства; на 2 і 3 поверхах живуть студенти університета. Та про „Академичний Дім“ була вже колись мова в „Раді“ (в „Листах з подорожі“ д. В. Щ.), то більш про нього не говоритиму.

Варт сказати кілька слів про перший український отель „Народна Гостинниця“. Засновано товариство на паях (пай 8 руб.), яке в центрі міста (на розі ул. Сикстуської та Костюшки) вибудовало в кінці 1906 року трьохповерховий будинок. Внизу ресторан та кавярня, на 2 та 3 пов.—покої для гостей (28). Будинок — останнє слово техники: гостей піднімають вгору віндою (електричною машиною), світло скрізь електричне; покої гарні, високі, чистенькі в українському стилю: по стінах і на ліжках—килими, рушники вишивані і т. и. Єсть навіть два покої, де вся обстанов гуцульському стилі: стіл, ліжко, шафа, дзеркало, стільці—любо й глянути! Є спільний покій для селян—по 25 коп. за ліжко. Взагалі отель дешевий (покої од 60 коп.), а головне приїзжий почуває себе в своїй стихії, бо усі і в отелі, і в ресторані говорять по українські, а для більшої української натуральности є навіть на 2-му поверсі номерний—типичний дідок, що як тільки 6 година вечора, то він хронично на підпитку, а як що загадаєш йому зробити, то одкаже тобі „забув!“ з такою смертельно-трагичною миною, що й гніву на нього неможна мати. В ресторані є усі українські газети і доволі буває українців, особливо з того часу, як після трагедії з Потоцьким польські патріоти повикидали з своїх будинків не тільки українські газети, а й самих українців. Але і ресторан і отель держиться не самими русинами—учащає туди чимало жидів, та заїзжають і заходять де-які й поляки, що не бавяться в готентотський патріотизм. „Народна Гостинниця“ одразу почала давати пайщикам дохід, та й взагалі галицькі українські, особливо комерційно-фінансові інститути, вийшли вже з стадії доброчинних забавок окремих патріотів, а кожна стоїть на власних ногах і що далі, то все міцніщ вкоріняється. Коли то ми, російські українці, діждемося по великих містах своїх власних банків, крамниць, отелів? А діждемось колись!

В. Доманицький.

Закопане, 19/V 1908.

зменшувати кредит, бо його заброновано Височайшим повелінням".

Відгуки парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Соц.-дем. і трудовики готують законопроект про скасування смертної кари. Вони домагатимуться, щоб законопроект було розглянуто в цю сесію.

Громадянство кавказьких міст по телеграфу просить Маклакова, Аджемова і инш. депутатів, щоб вони поклопотались про зменшення кари 7 дашнакцутюнам (вірм. револ.), яких засуджено на смерть за замах на якогось Мехрадова, що грабував від імени дашнакцутюнів.

Депутати-священики збіраються вийти з релігійної комісії через те, що єпископ Євлогій відмовився бути в її головою.

Священики вимагають від пан-отця Вераксіна (правий з віленської губ.), щоб він попрохав вибачення у депутатів-селян за образливі слова.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Праві готують два нових зяпитання про Кавказ: одно—про особистий склад адміністрації, а друге—про становище руських переселенців.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Вдень гомоніли в кулуарах про можливість роспуску Думи. Гучков питався у Столипіна і той запевнив, що ця чутка неправдива.

На засіданні фінансової комісії обвалилася частина люстри.

Про нового міністра.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Октябристи турбуються, бо призначення за міністра п. Кривошеїна означає перевагу партії Коковцева.

Праві радіють. Пурішкевич висловився: „Кривошеїн цілком наша людина".

В міністерстві хліборобства бачуть в призначенні Кривошеїна різкий поворот праворуч.

ПЕТЕРБУРГ, 22. „Свѣтъ" сповіщає, що новий міністр Кривошеїн—фундатор і найзавзятіший діяч „русскаго собранія".

Діяльність уряду і адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Синод постановив спинити видачу запомоги тим студентам академії, що не можуть платити за навчання в академії.

Міністерство постановило спинити обміркування по робочій справі, боячись, що не встигне внести цей законопроект в цю сесію Думи.

В міністерстві внутр. справ встановлено поміжвідомственну комісію, головою котрої призначено Крижановського; комісія буде працювати в справі реорґанізації статистики в державі.

Головне управління хліборобства дозволило київському товариству прихильників природи влаштувати з 15 августа по 15 сентября в Київі виставку по іхтіології, рослиноводству і цвітоводству.

З наказу головного тюремного управління 1-го іюня в Київі почнуть будувати тюрму.

Судові справи.

ПЕТЕРБУРГ, 23. В петербурзькій судовій палаті почалася справа 15 арештованих на кватирі лікаревої жінки Давидової, всих їх обвинувачують за належність до центр. комітету партії соц.-демокр. На процесі свідок, жандарський полковник Унковський, самовільно вийшов з залі, не дивлячись на те, що суд не дозволяв. Палата постановила накласти на Унковського штрафу 50 карб. і привести його в суд.

Труси і арешти.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Сьогодні в дачному передмісті Петербурга—Шуваловці по фінляндській залізниці були арешти.

Арештовано друкарню, багацько шрифту і нелегальної літератури.

Грабіж.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Увечері на завод Парвилянина явився грабіжник, пов'язав конторщиків, взяв у артільщика 6000 карб. і втік.

Штраф на газету.

ПЕТЕРБУРГ, 23. „Свободныя Мысли" оштрафовано на 1000 карб. за статтю: „Эпилогъ. Старое и Новое".

Втеча з тюрми.

ІРКУТСЬК, 23. Вночі з тимчасового одділу Мінусинської тюрми втікло через підкоп в 48 ступнів 13 уголовних.

Пожежа.

СІМБІРСЬК, 23. В с. Коржівка, корсунського повіту, один селянин, бажаючи помститись, підпалив одну хату, але від цього згоріло 198 будівель, винбарів, земська лікарня, почтовий виділ і „монопольнка". Збитків більш 500.000 карб.

За кордоном.

ПАРИЖ, 23. Підчас перенесення останків Золя з цвинтаря до Пантеону редактор роялистського органу „Gaullois", націоналіст Грегорді поранив Дрейфуса. В звязку з цим у Парижі зроблено до 800 арештів.

ВІДЕНЬ, 23. У віденському, пражському, грацькому і инш. університетах і техничних вищих школах забастовка. Причина—переслідування проф. Вармунда, що випустив книжку і яка була конфіскована буцім-то за нападки на обряди католицької віри. Студенти бачуть в цьому замах на вільну думку і науку.

СЕУЛ, 24. За останні дні між японцями і корейськими повстанцями було багацько сутичок. 372 повстанці вбито і 55 взято в полон. Японські втрати невідомі.

Література, наука, уміліcть і техніка.

= **Нові книжки.** У Львові вийшла з друку нова книжка: „Твори Степана Руданського" т. III; впорядкував А. Кримський; видання друге, накладом наук. т-ва ім. Шевченка.

Цими днями у Київі вийшло „Звідомлення Товариства „Просвіта" у Київі, заснованого в пам'ять Т. Шевченка, за 1907 р.".

= **Всеросійська спілка винахідників.** Нас просять оповістити всіх винахідників, що в Москві закладається „Всеросійська спілка винахідників", яка має на меті:

1) наукову, моральну й матеріяльну допомогу творчій думці винахідників;

2) прилаштування і уживання винаходів до потреб техніки та промисловости, проба їх, закріплення прав на них у Росії й закордоном та оборона їх од зловживання, збудування моделів, взірців, пробних установок, виставок і т. и.

3) переведення в життя різних винаходів шляхом допомоги їх промислової експлоатації.

Всіх, хто спочуває організації такої „Спілки" і хоче бути її членом, прохають звертатися на адресу: Москва, Мясницкая, Кривоколѣнный пер. д. № 8, кв. 6, инж. Л. Б. Антошевскому. Од числа заяв про бажання бути членами спілки буде залежати здійснення цеї ідеї.

= Перший пам'ятник Генріхові Гейне. В сентябрі місяці в Германії одкрито буде перший пам'ятник славетному поетові Генрихові Гейне. Пам'ятника виготував скульптор Гюртнер. Гюртнер хотів подарувати пам'ятник кільком німецьким містам, але вони одцуралися такого дарунка. Пам'ятник, як пишеться в одній німецькій газеті, поставлено буде на знаменитій скелі Лорелеї на Рейні, якій Гейне присвятив свій вірш „Лорелея".

Театр і музика.

— **Білгородські аматори.** Окрім істнуючого у Білгороді (на Курщині) уже чотирі роки українського гуртка аматорів („Білгородський музично-драматичний гурток") з початку цього року, „тоже малороссъ" д-ій Зуєвський узявся організовати „кружок" під своєю орудою. Оце недавно з великими труднаціями цей гурток виставив пьєсу „Гетьманці". Виконання було неможливе. Постановка невдала. Більшість аматорів перекручують мову на московський кшталт і таке инше. Доводиться од щирого серця порадити: д. Зуєвському, щоб не набивався українцям своєю ведмежою послугою.

— Невеличка українська труппа д. Курбського дає зараз вистави в м-ку Коростишеві, київської губернії.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

М. ГОРОДИЩЕ, черкаського повіту (на Київщині). Вже якось писалося в „Раді" про те, що п. попечитель київської шкільної округи дав свою згоду на відкриття просвітним товариством у м. Городищі реальної школи, і що цю справу передано було на розгляд міністра народньої просвіти. Тепер ми довідалися, що міністр народньої просвіти теж згодився на це, та й міністр внутрішніх справ нічого не має проти цього. Але опісля того вже, як одібрано було дозвіл на відкриття школи від п. Столипіна, міністр народньої просвіти сповістив просвітне товариство, що воно повинно перш ніж відкривати школу прислати йому поруку від якого-небудь банку, що школа матиме потрібні за для її істування кошти, а без цього відкривати школу неможна. По цьому всьому п. попечитель київської шкільної округи запитав просвітне товариство, які, на його думку, найбільші прибутки школа може мати від учнів, які найбільші видатки вона може робити, і, коли видатки на школу будуть більші за прибутки, скільки щорічно товариство зможе видавати на неї від себе.

Таким чином писання паперу наближається до кінця, і є надія, що до початку 1908—1909 шкільного року наше просвітне товариство дістане змогу відкрити в м. Городищі реальну школу не тільки офіціяльно, але й фактично. Місцева поміщиця п. Катерина Балашова вже одвела й кусок землі під цю школу (десятин 2—3), на котрому в свій час і будуть будувати помешкання. Який же час учення можна буде провадити і в приватному помешканні, а підшукати його на перший час не так трудно.

Як тільки реальну школу буде відкрито, зараз же знято буде питання про відкриття в м. Городищі й жіночої гімназії.

—

С. ХАРЬКІВЦІ, пирятинського повіту (на Полтавщині). 17-го мая відбувся у нас сільський сход для виборів сільського старости. Селяне бажали вибрати за старосту Дениса Кулініча або Трохима Ковінського. Останній тільки в январі цього року повернувся із заслання, він був колись гласним пирятинського земства. Цих двох кандідатів і треба було балотірувати. Але староста П. Сінчило, щоб і напослідку своєї служби зробити приємне своєму начальству, сам виставив кандідатуру Якова Кривця, і чинно запитав громаду: „Согласні Кривця?" Декілька крикунів своєї ж братії гукнуло: „согласні!" Зараз же прочитав приговор про те, що Кривця одноголосно вибрано за старосту. Селяне сподіваються, що п. земський не допустить таких незаконних виборів і приговора не ствердить.

САЄВИЧІВ ХУТІР, лохвицького повіту (на Полтавщині). Живе в нашому хуторі дід Ткач з бабою,—бездітні; селяне вважали їх за грошовитих людей. Вночі проти 16 мая якісь невідомі злочинці залізли до Ткачів в хату і стали вимагати у них грошей. Старі кинулись ховатись на піч, далі—під піч, та це нічого не пособило. Злочинці, десь взявши довжелезну жертку, висадили в хаті вікна і давай штовхати нею під піч, виганяю застукані жертви і допоминаючись свого. Тоді дід кинувся прожогом в одно вікно з хати, а баба—в друге, протилежне. Дідові злочинці розтовкли чимсь голову, а баба встигла таки крикнути. Крик цей почула сусіда—вдова і счинила ґвалт. Тоді злочинці бачать, що нічим не поживуться, подавили бабі в'язи і побігли в луг біля хутора, де й зникли. Тепер їх шукають. А діда з бабою, ледве живих та теплих, одвезено до лікаря,—навряд чи виживуть бідолашні.

—

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПОВІТ. Земельний власник з с. Шостовиці д. Тарасенко продав 543 дес. землі товариству селян з 70 дворів по ціні од 150 до 300 карб. ва десятину. Товариство склалось з ріжних сел: Вибель, Горбова, Рашця та инші. Землю товариство купило при допомозі селянського банку; звичайно, селяне заплатили сот по три, а то й по вісім, а решту виплатив банк.

Продержавши років з три, селяне побачили, що земелька не повертає й проценту і що жити з неї неможна, через це почали приймати до себе сербів, котрі приймали частину землі і допомагли вплачувать позичку банкові.

Деякі з „товаришів" та сербів, не маючи з чого жити, повтікали то на Амур, а то й так світ за очі, а ті, що одібрали кращу земельку, справно виплачували проценти. За 13 років усі гуртом віддали 23.000 карб., а недоїмки лишилось на них 3.700 карб. Щоб одібрать цю недоїмку, банк рішив продать землю з торгів. 31 марта відбулися торги і банк лишив усю землю товариства за собою. Селяне дуже розорились, погнали на ярмарок мало не весь свій робочий скот, уторговали щось коло трьох тисяч карбованців, понесли їх у банк, а там їм одповіли, що тепер вже пізно, що землю їх віддано у аренду.

З горя селяне мало не всі гроші пропили і сказали д. Вербицькому, що ні він, ні банк не діждуть поживатись їх добром.

Що буде в-осени, невідомо. Таке саме скоїлось і у инших селах.

Люде попродали всю свою худобу, щоб купити землю, а тепер ні землі, ні худоби не мають.

Од редакції.

До нашої контори надіслано *на памятник Т. Шевченкові* такі жертви:

Од Ночвена—1 руб., через І. Гещинського од гурта українців з с. Борці забайкальськ. обл.—7 руб., Подільських семинаристів—28 руб. 4 коп., через К. Папуця з Ростова-на-Дону: Михайло Книшенко—2 руб., Юрій Папуца—1 руб. 60 коп., Андрій Макаренко—50 коп., С. Гозляков—50 коп., Мохов—20 коп., Л. Кріуленко—30 коп., Д. Цитрон—50 коп., А. Григорьев—50 коп., Т. Серіков—50 коп., І. Доманенко—1 руб., Є. Патіотта—30 коп., В. Волошин—50 коп., А. Барбарин—70 коп., Гончаренко—50 коп., Ф. Литван—50 коп., І. Зелинський—15 коп., Рязавцева—30 коп., Порхович—20 коп., Мясников—50 коп., Соболев—20 к., Фридман—30 коп., Т. Гурин—50 коп., І. Даниленко—25 коп., А. Берченко—50 коп., разом—13 руб.; од учнів-українців з Сум, зібраних між товаришами—7 руб. 29 коп., через І. Щоголева од селян с. Петраківки, катериносл. губ.: О. Саксаганський—50 коп., В. Сирота—5 коп., В. Дроговіз—10 коп., А. Глущенко—20 коп., Г. Білобров—20 коп., Ф. Орел—20 коп., С. Дудка—20 коп., Цвілий—10 коп., Ф. Кастря—10 коп., М. Кісіль—15 коп., В. Убийкінь—20 коп., Ф. Богиня—20 коп., О. Лісний—10 коп., разом 2 руб. 30 коп.

Всього разом—58 руб. 63 коп., а з тими, що було раніш надіслано з 1-го января с. р.—1593 руб. 69 коп.

Всього на пам'ятник Т. Шевченкові через контору газети „Рада" поступило—2310 руб. 38 коп.

УВАГА: Редакція просить тих особ, які хотять, щоб списки жертводавців були надруковані в нашій газеті, присилати ці списки цілком готовими до друку, себ-то: призвіща повинні бути написані чітко, на одному боці аркуша паперу і загальна сума жертв по списку обовязково мусить сходитись з сумою, що висилається по переводу.

Листування редакції.

Полтавка. Є. Гаєнку. Ви заплатили два рублі. Газета Вам висилається з января місяця.

Календарні відомости.

Неділя (7-а по Великодні, св. отців), 25 мая. 3 обріт. гл. св. Іоанна Хр. Нар. Цар. Олександри Федоровни.

Сх. сон. 3 год. 50 хв., зах. сон. 8 год. 7 хв.

Друга чверть місяця настає в 6 год. 58 хв. ранку.

Понеділок, 26 мая. Св. ап. Карпа і Алфея, вмч. Георгія нового.

Сх. сон. 3 год. 50 хв., зах. сон. 8 год. 8 хв.

Редактор **М. Павловський.**
Видавець **Є. Чикаленко.**

Оповістки.

Учень Київо-Михайлівськ. учительської школи шукає уроків. Може готувати в приготовит. класи середніх і нижчих шкіл; Адр.: Михайлівський манастир, учневі К. Нечипоренкові. 1—222—1

Велосипед нової конструкції по случаю продається дуже недорого. Спитати в редакції „Ради". 1-227-2

Студ.- природ. зн. нові мови і математіку шукає уроків на виїзд. Адр.: Стрілецька, 1-а, кв. 14. Я. К. 3-218-4

Студ. унів. багато літ практ. пропонує вчити малих дітей за невелику плату. Адр. Почт. ящ. 185. 5-216-4

На виїзд шукаю на літо лекцій. Адр. в „Раді". 6-215-6

СТОЛЯР
Гаврило Одинець
приймає замовлення на всяку столярську роботу: обстановки магазинів, контор, мебель у всяких стілях, рами, поліровка фортепіанів і т. и. Ціни дуже не високі.
Адр.: **Київ, Печерськ, Старо-Наводницька № 80.** 3—217—5

Вийшов з друку і продається в Українській книгарні (б. ред. „К. Стар.") Київ, Безаківська, 8;

Збірник 1-й. **„ДЗВІН"** Збірник 1-й.

Зміст: С. Черкасенко—Дзвін, вірші; В. Винниченко—Щаблі життя, п'єса на 4 розділи. С. Черкасенко—Монолог, вірш; М. Коцюбинський—В дорозі, оповід.; В. Левінський—Націон. пит. в Австрії і соц.-демократія; В. Ст.—Українська політика; Д. Сергієнко—До питання про аграрну програму. Обсяг збірника—270 стор., ціна 1 р. 10 к. **Книгарям звичайна знижка.** Склад видання в Українській книгарні. 10—162—8

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА
на повне зібрання творів і листів
Пантелеймона Куліша
ПІД РЕДАКЦІЄЮ І. М. КАМАНІНА.

Є думка випустити **20 томів.** В них увійдуть вірші П. А. Куліша, його віршові переклади з Біблії, драми, романи, повісті й оповідання, твори історичні, історико-літературні, етнографичні, педагогичні, полемичні і публіцистичні, наконець, листи П. А. Куліша до ріжних особ і його біографія.

1-й том віршів (1843—1879) вийде з початку іюня. Передплата приймається в Українській Книгарні (Київ, Безаківська, 8), в редактора І. М. Каманіна (Київ, Університет. Центральн. Архів) тільки через почту. Ціна за всі **20 томів** за передплатою **15 карб.** Після виходу в світ останнього тому ціна буде значно підвищена.

Передплату можна складати частками: 5 карб. спочатку, а далі по 1 карб. по одержанню кожн. нового тому.

Вартість пересилки налож. пл. залеж. від ваги і місця, де живе адресат.

3—228—1 Видавець **А. М. Куліш (Ганна Барвінок).**

ИДАВНИЦТВО
„УКРАЇНСЬКИЙ УЧИТЕЛЬ"
видало такі книжки:

Ч. 1. **Гр. Шерстюк.** Українська граматика для шкіл. Частина I . . . . . 20 к.
„ 2. **С. Черкасенко.** Про небо. Переказ за Фламаріоном. Частина I . . . . 20 к.
„ 3. „ Діткам. Казки й вірші . . . . . 10 к.
„ 4. „ Як вродилася пісня. Казка . . . . . 3 к.
„ 5. „ Убогий жид. Казка. (Видання розійшлось) . . . . . 2 к.
„ 6. **Бр. Грімм.** Казки. Книжка I. Переклав Гр. Шерстюк . . . . . 3 к.
„ 7. **С. Черкасенко.** Граматка. (Букварець) . . . . . 5 к.
„ 8. **Ол. Кониський.** Арихметика для українських шкіл . . . . . 10 к.
„ 9. **Б. Грінченко.** Про книги. Як їх вигадано друкувати . . . . . 10 к.
„ 10. **М. Загірня.** Який був лад в Афинській державі . . . . . 10 к.
„ 11. **„Світло"**—Літературний ілюстрований збірник для дітей. Зредактував і уложив Гр. Шерстюк. Ц. 35 коп., на кращому папері . . 60 к.

КРІМ ТОГО НЕЗАБАРОМ МАЮТЬ ВИЙТИ:
С. Черкасенко. Про небо. Частина II.
Гр. Шерстюк. Українська граматика для шкіл. Частина II.
В. Корольов. Про людське тіло.

Видавництво випустило серію листовних карток з малюнками Гр. Коваленка.

Книжки Видавництва можна добути по всіх кращих книгарнях на Україні. 0-69-18

КНИГАРНЯ „ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВОГО ВІСТНИКА"
Має на складі всі українські книжки.
ПОСТУПИЛИ НА ПРОДАЖ:
Руська історична бібліотека.

Т. I. ст. **Качала.** Коротка історія Руси. Тернопіль. 1886. 8⁰, ст. 168. Осібно не продається.
Т. II. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. I. Тернопіль, 1886, 8⁰, ст. 231, ц. 2 карб.
Т. III. **Д. Іловайський.** Княжий період України-Руси до смерти Волод. Мономаха, т. I. Тернопіль, 1886, 8⁰, ст. 222, ціна 1 карб. 60 коп.
Т. IV. **Іловайський.** Княжий період України-Руси до князювання Данила Галицького, т. II. Тернопіль, 1886, 8⁰, ст. 247, ціна 1 р. 80 коп.
Т. V. **М. Смирнов.** М. Дашкевич, Др. І. Шараневич. Монографії до історії Галицької Руси. Тернопіль, 1886, 8⁰, ст. 196, ціна 1 р. 50 к.
Т. VI. **В. Антонович** і Д. Іловайський. Історія Великого князівства Литовського, від найдавнійших часів аж до упадку удільної системи в Литовській Руси. Тернопіль, 1887, 8⁰, ст. 207, ц. 1 р. 60 к.
Т. VII. **Ів. Линничеко.** Суспільні верстви Галицької Руси XIV—XV в. Львів, 1899, 8⁰, ст. 268, ціна 1 р. 60 к.
Т. VIII. **Розвідки** про церковні відносини на Україні Руси XVI—XVIII в. Ѳ. Левицького і В. Антоновича. Львів, 1900, 8⁰, ст. 162, ц. 1 руб.
Т. IX. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. II. Б. Хмельницький, часть I, Тернопіль, 1888, 8⁰, ст. 199, ц. 1 р. 60 к.
Т. X. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. III, Б. Хмельницький часть II, Тернопіль, 1888, 8⁰, ст. 194, ц. 1 р. 60 коп.
Т. XI. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. IV, Б. Хмельницький, часть III, Тернопіль, 1889, 8⁰, ст. 181, ц. 1 р. 60 к.
Т. XII. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. V, Б. Хмельницький, ч. IV, Тернопіль, 1889, 8⁰, ст. 182, ціна 1 р. 60 к.
Т. XIII. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. VI. Гетьманування Івана Виговського і Юрія Хмельницького. Тернопіль, 1891, 8⁰, ст. 234, ц. 1 р. 60 к.
Т. XIV. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. VII, Руїна. I. Гетьманування Бруховецького, Тернопіль, 1892, 8⁰, ст. 152, ц. 1 р. 40 к.
Т. XV. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. VIII. Руїна II. Гетьманування Многогрішного. Львів, 1893, 8⁰, ст. 127+4, ціна 1 р. 30 к.
Т. XVI. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. IX. Руїна. III. Гетьманування Самійловича. Львів, 1894, 8⁰, ст. 216, ц. 1 р. 50 к.
Т. XVII. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. 10. Гетьман Мазепа, ч. I, Львів, 1895, 8⁰, ст. 198, ц. 1 р. 50 к.
Т. XVIII. **М. Костомаров.** Історичні монографії, т. 11. Мазепа, ч. II. В додатку: останні часи козаччини на Правобережю. Монограф. Б. Антоновича. Львів, 1896, 8⁰, ст. 296, ц. 1 р. 80 к.
Т. XIX. **Розвідки** про народні рухи на Україні Руси в XVIII в. В. Антонович. Розвідка про Гайдамаччину. Його-ж. Уманський сотник Ів. Гонта. О. Єфименкова. Турбаївська катастрофа. Др. Ю. Целевич. Опришки. Львів. 1897· 8⁰, ст. 296, ц. 1 р. 80 к.
Т. XX. **Я. Шульгин.** Начерк Коліївщини на підставі виданих і не виданих документів. Львів, 1898, 8⁰, ст. 220. ц. 1 р. 50 к.
Т. XXI. **Ів. Новицький.** Розвідка про селянство на Україні Руси в. XV—XVIII в., ч. I. Львів, 1901, 8⁰, ст. 220, ц. 1 р.
Т. XXII. **М. Владимірський-Буданов.** Розвідки про селянство на Україні Руси в XV—XVIII в. О. Лазаревський. Українські Посполиті. Львів, 1902, 8⁰, ст. 270, ц. 1 р. 50 к.
Т. XXIII. **М. Владимірський-Буданов.** Розвідки про міста і міщанство на Україні Руси в XV—XVIII в. Німецьке право в Польщі і Литві, I—IV, Львів, 1903, 8⁰, ст. 176, ц. 1 р. 50 к.
Т. XXIV. **Розвідки** про міста і міщанство на Україні Руси в XV—XVIII в. М. Владимірського-Буданова, В. Антоновича і В. Багалія. Львів, 1904, 8⁰, від ст. 177 до 426. ц. 1. р. 50 к. 10—224—2

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф 1069.